

Matias Bals. Asylmottak som oppvekstarena. En sosiokulturell studie av lengeværende asylbarns opplevelse av egen hverdag

Oversikt over vedlegg

Vedlegg 1: Uttalelse fra NESH

Vedlegg 2: Uttalelse fra NSD

Vedlegg 3: Uttalelse fra UDI

Vedlegg 4: Intervjuguide (Barn)

Vedlegg 5: Intervjuguide (Foreldre)

Vedlegg 6: Informasjonsskriv (Asylmottak)

Vedlegg 7: Informasjonsskriv (Foreldre)

Vedlegg 1: Uttalelse fra NESH

Matias Bals
matiasbals@gmail.com

Vår ref.: 2014/242

Deres ref.:

Dato: 15.01.2015

Uttalelse om et prosjekt om oppvekst på asylmottak (sak 2014/242)

Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH) er et rådgivende organ i forskningsetikk innen sine fagområder, og skal blant annet gi råd og anbefalinger i konkrete saker som forelegges komiteen.

NESH mottok 18. november 2014 en henvendelse fra Matias Bals, som studerer psykologi ved Universitetet i Oslo, om prosjektet ”Oppvekst på asylmottak – En kvalitativ studie av lengeværende asylbarns opplevelse av egen hverdag”. Studien er en del av et NFR-finansiert prosjekt kalt ”Slippering suffering? A comparative ethnography of the encounter between survivors of wars and the scandinavian welfare states”, som er et samarbeid mellom UiO og Fafo, og det er en oppfølging av en tidligere studie gjennomført av Fafo (Weiss, 2013). Henvendelsen ble behandlet av NESH i møte 4. desember 2014.

Bakgrunn

Temaet for prosjektet er sårbarhet og psykisk helse blant lengeværende asylsøkerbarn, som har fått avslag på sine søknader om asyl. Målet er å generere kunnskap og innsikt som kan bidra til å bedre forholdene for disse barna. Målgruppen for prosjektet er altså lengeværende asylbarn og deres foreldre. Særlig argumenteres det for at prosjektet er viktig for å synliggjøre barns perspektiv og deres stemme, og at dette er særdeles viktig i det lengeværende asylbarn befinner seg i en sårbar situasjon hvor det er viktig at deres menneskerettigheter blir godt ivaretatt.

De forskningsmetodene som tenkes brukt er samtykkebaserte semi-strukturerte intervjuer av barn i alderen 10-18 år, med teknikker for å engasjere barn i meningskonstruksjon om deres egen hverdag. F eks ønsker de i intervjuene å gå veien om konkrete beskrivelser av hverdagen, steg for steg i strukturering av døgnet, slik den fremtrer for barna og de refleksjonene de gjør seg rundt dette. Denne intervjuformen vil kombineres med en vanlig samtaleform fra psykisk helsevern for barn- og unge. Det skal også gjennomføres semi-strukturerte intervjuer av barnas foreldre i forkant av intervjuer med barna. Det oppgis i prosjektbeskrivelsen at intervjuer har dokumentert omfattende barnepsykiatrisk og barnefaglig erfaring gjennom arbeid på barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk og arbeid med flyktning barn i regi av Røde Kors og BYMIF.

Vurdering

Henvender har redegjort for en rekke relevante forskningsetiske utfordringer i et eget notat. Redegjørelsen er svært solid, og det er sjelden NESH får en så godt drøftet henvendelse. Samtidig er det snakk om en svært sårbar gruppe, og NESH vil derfor fastholde noen viktige avveininger med utgangspunkt i de tre spørsmålene henvender reiser. Behovet for en grundig forskningsetisk refleksjon er også nødvendig gitt den politiske situasjonen med uklarhet og usikkerhet knyttet til utsendelse av asylbarn, som har preget mediene den siste tiden.

1) Alvorlige belastninger for barna

Henvender redegjør solid for eventuelle belastninger barna kan oppleve å utsettes for i en intervjusituasjon, med henvisning til NESH *Retningslinjer (Punkt 7)*: ”Forskere har et ansvar for å unngå at dem det forskes på, utsettes for alvorlige belastninger.” Disse barna befinner seg i en vedvarende stressituasjon, og hvordan barnet håndterer minner om tidligere erfaringer er vanskelig å vurdere i forkant av intervjuet. Henvender er også tydelig på at det er vanskelig å vite hva i barnets egen hverdag som eventuelt kan være belastende temaer for barnet.

NESHs vurdering er at den forskningsetiske redegjørelsen er god, selv om det i slike studier av sårbare grupper alltid kan være rom for klargjøringer og presiseringer. Foreldre *kan* oppleve press om deltakelse. Barna *kan* få håp og forventninger. Og det *kan* oppstå uklarheter om grensene mellom forvaltning og forskning. Det påligger derfor forskerne et spesielt stort ansvar å sikre at alle relevante hensyn blir ivaretatt så godt det lar seg gjøre. NESH vil dessuten påpeke at

barnas foreldre også er en sårbar gruppe som befinner seg i en presset situasjon og som kan oppleve alvorlige belastninger knyttet til forskningsprosjektet og intervjuene.

2) Barnas krav på beskyttelse

Henvender redegjør videre for barns krav på beskyttelse, med henvisning til NESHS *Retningslinjer* ([Punkt 12](#)). Også her er den forskningsetiske refleksjonen solid, men den er ikke i samme grad reflektert i de andre dokumentene som er lagt ved. Spesielt i følgebrevet til foreldrene og de ansatte ved mottakene bør flere av de forskningsetiske refleksjonene være tydelige og eksplisitte, for eksempel at de forespurte ”familiene” ikke er én enhet, at det kan være forskjeller i interesser og oppfatninger mellom barn og foreldre, at foreldre ikke vil få innsyn i barnas svar, og at barn har en selvstendig rett til ikke å delta i prosjektet selv om foreldrene skulle gi samtykke.

NESH viser i denne sammenheng til beskrivelsen av ”kompleks ufrihet” i en tidligere uttalelse om et liknende prosjekt ([Saksnr. 2014/9](#)).

3) Taushetsplikt og opplysningsplikt

Henvender drøfter også spenningen mellom opplysningsplikt og taushetsplikt, noe som blant annet berøres i NESHS *Retningslinjer* ([Punkt 23](#)) om uavhengighet. Gjennom samtalene med barna, eller i observasjon som gjøres av intervjuer underveis i intervjusituasjon, kan det fremkomme indikasjoner på at barnet trenger helsehjelp, f eks traumebehandling. Forskerne ønsker derfor å ha samtaler med helsepersonell som er tilknyttet mottakene, i forkant av prosjektgjennomføringen, og informere dem om at de vil opplyse om slike plager dersom de avdekkes. Foreldre og barn vil også opplyses om dette gjennom en spesifikk formulering, som er gjengitt den forskningsetiske egenvurderingen fra henvender.

Det er imidlertid uklart om denne formuleringen skal innlede intervjusituasjonen, legges til i informasjonsskrivet, evt. annet. Utover denne uklarheten, fremstår redegjørelsen fra henvender som tilstrekkelig.

På dette grunnlag vil NESH anbefale gjennomføring av forskningsprosjektet. Forskeren er åpenbart kompetent til å vurdere de relevante forskningsetiske spørsmål som prosjektet reiser.

Komiteen vil også løfte frem noen andre momenter, som forhåpentligvis vil være nyttige i det videre arbeidet. I denne sammenheng viser NESH til den ovennevnte uttalelsen ([Saksnr. 2014/9](#)), som drøfter momenter som uforutsett kunnskap, kompleks ufrihet, nektelsesrett og bruken av tolker.

Helt til slutt vil NESH poengtere at det kan være misvisende når det i følgebrevet til foreldre og ansatte ved mottakene står at de etiske utfordringene i prosjektet er behandlet og diskutert i både NESH og REK: NESH har nå behandlet henvendelsen og anbefalt at prosjektet kan gjennomføres, mens den har vært *fremlagt* REK, men denne har ikke *behandlet* henvendelsen, da prosjektet faller utenfor helseforskningslovens virkeområde. Prosjektet er altså ikke *godkjent* av REK.

På vegne av NESH og med vennlig hilsen,

Bjørn Hvinden (e.f.)

Komiteleder, NESH

Vidar Enebakk

Sekretariatsleder, NESH

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer.

Vedlegg 2: Uttalelse fra NSD

Nora Sveaass
Psykologisk institutt Universitetet i Oslo
Postboks 1094 Blindern
0317 OSLO

Vår dato: 26.01.2015

Vår ref: 39767 / 3 / AMS

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 10.09.2014. Meldingen gjelder prosjektet:

<i>39767</i>	<i>Oppvekst på asylmottak - En kvalitativ studie av lengjeværende asylbarns opplevelse av egen hverdag</i>
<i>Behandlingsansvarlig</i>	<i>Universitetet i Oslo, ved institusjonens øverste leder</i>
<i>Daglig ansvarlig</i>	<i>Nora Sveaass</i>
<i>Student</i>	<i>Matias Bals</i>

Personvernombudet har vurdert prosjektet, og finner at behandlingen av personopplysninger vil være regulert av § 7-27 i personopplysningsforskriften. Personvernombudet tilrår at prosjektet gjennomføres.

Personvernombudets tilråding forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, ombudets kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, <http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/skjema.html>. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://pvo.nsd.no/prosjekt>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 01.07.2015, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Katrine Utaaker Segadal

Anne-Mette Somby

Kontaktperson: Anne-Mette Somby tlf: 55 58 24 10

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

Avdelingskontorer / District Offices:

OSLO: NSD, Universitetet i Oslo, Postboks 1055 Blindern, 0316 Oslo. Tel: +47-22 85 52 11. nsd@uio.no

TRONDHEIM: NSD, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7491 Trondheim. Tel: +47-73 59 19 07. kyrre.svarva@svt.ntnu.no

TROMSØ: NSD, SVF, Universitetet i Tromsø, 9037 Tromsø. Tel: +47-77 64 43 36. nsdmaa@sv.uit.no

Vedlegg: Prosjektvurdering

Kopi: Matias Bals matiasbals@gmail.com

SAMARBEID

Prosjektet gjennomføres i samarbeid med Forskningsstiftelsen Fafo. Universitetet i Oslo er behandlingsansvarlig institusjon. Personvernombudet forutsetter at ansvaret for behandlingen av personopplysninger er avklart mellom institusjonene. Vi anbefaler at det inngås en avtale som omfatter ansvarsfordeling, ansvarsstruktur, hvem som initierer prosjektet, bruk av data og eventuelt eierskap.

FORMÅL

Formålet med prosjektet er å undersøke den subjektive opplevelsen av å leve som medfølgende barn på asylmottak, med de rammene for livsutfoldelse dette gir. Lengeværende asylbarn er en særlig sårbar gruppe med økt risiko for å utvikle psykiske vansker grunnet potensielt traumatiserende opplevelser før og/eller under flukt samt den langvarige stress-situasjonen de befinner seg i på norske asylmottak. Forskingen som foreligger i dag har i stor grad hatt et symptom- og strukturfokus og barnas perspektiv er i mindre grad belyst. Gjennom kvalitative intervjuer med lengeværende asylbarn og deres foreldre søker dette prosjektet å løfte barnestemmer frem. Fokus i samtalene vil være på barnas livssituasjon og positive endringsfaktorer.

ANDRE VURDERINGER OG GODKJENNINGER

Prosjektet er vurdert av NESH, som i uttalelse datert 15.01.2015 anbefaler forskningsprosjektet (ref. 2014/242). NESH har noen kommentarer til informasjonsskrivene som studenten i ettertid har tatt til følge.

Det er søkt om godkjenning av prosjektet til UDI, og vi ber om at tillatelsen ettersendes til personvernombudet@nsd.uib.no.

PERSONVERNOMBUDETS VURDERING

Personvernombudet deler NESH sine vurderinger og anbefaling. Studenten har redegjort godt for de ulike etiske utfordringene ved prosjektet og hvordan disse skal løses. Personvernombudet er i likhet med NESH opptatt av at barnet selv må avgjøre om dette er noe han/hun vil delta i. For å vurdere dette kreves erfaring med å samtale med barn og tolke barnets signaler, noe studenten har opparbeidet seg gjennom praksis.

Det skal gis eksplisitt informasjon om studentens rolle og at deltakelse i prosjektet ikke vil påvirke asylsøknaden. Det informeres også om at studenten har informasjonssplikt dersom det skulle avdekkes behov for helsehjelp.

Vi kan ikke se at personvernulempene ved prosjektet vil være store så fremt vanlige prosedyrer for informasjonssikkerhet overholdes. Det skal ikke innhentes direkte personidentifiserende opplysninger, men man må ta høyde for at opplysningene kan være indirekte personidentifiserende.

Foresatte informeres skriftlig og muntlig om prosjektet og samtykker til deltakelse. Informasjonsskrivene mottatt 22.01.15 er godt utformet. Det skal innhentes samtykke fra foresatte og fra barnet selv i forkant, og det

er mulig å trekke seg underveis i prosessen. Om nødvendig vil det bli benyttet tolk.

Prosjektet har utvilsomt stor samfunnsnytte. Personvernombudet har lagt vekt på at prosjektet er anbefalt av NESH, at studenten har praksis fra fagfeltet og at studenten får tett oppfølging fra veiledere.

OPPLYSNINGENES SENSITIVITET

Personvernombudet tar høyde for at det vil framkomme og behandles sensitive personopplysninger om helseforhold.

INFORMASJONSSIKKERHET

Personvernombudet legger til grunn at forsker etterfølger Universitetet i Oslo sine interne rutiner for datasikkerhet.

PROSJEKTSLUTT OG ANONYMISERING

Forventet prosjektslutt er 01.07.2015. Ifølge prosjektmeldingen skal innsamlede opplysninger da anonymiseres. Anonymisering innebærer å bearbeide datamaterialet slik at ingen enkeltpersoner kan gjenkjennes. Det gjøres ved å:

- slette direkte personopplysninger (som navn/koblingsnøkkel)
- slette/omskrive indirekte personopplysninger (identifiserende sammenstilling av bakgrunnsopplysninger som f.eks. bosted/arbeidssted, alder og kjønn)
- slette lydopptak

Vedlegg 3: Uttalelse fra UDI

Nerina Weiss
Matias Bals

Deres ref:

Vår ref: 14/4368-4/REE

23.03.2015

Svar på forespørsel om tilgang til mottak

Vi viser til forespørselen om å gjennomføre intervjuer med barn bosatt i asylmottak og som har fått avslag på sin asylsøknad. UDI gir med dette sin støtte til prosjektet ved at vi anbefaler at mottakene gir deg adgang til å gjennomføre de planlagte intervjuene.

Vi har vurdert beskrivelsen av prosjektet og mener at fremgangsmåten fremstår som svært gjennomtenkt og grundig. Prosjektet styrkes av at det involverer veiledning fra to erfarne forskere. Vi har også lagt vekt på at Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD) ved Personvernombudet har godkjent prosjektet.

På oppfordring fra UDI har dere også sendt en henvendelse til Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsfag og humaniora (NESH) for å få en uttalelse. NESH vurderer at Matias Bals er «åpenbart kompetent». UDI forutsetter for øvrig at prosjektet retter seg etter NESH' sine anbefalinger.

Det er også en forutsetning for å gjennomføre intervjuer i mottakene, at dere har lest *Instruks for personvern, IKT og sikkerhet* og har signert *Taushetserklæring* og *Egenerklæring for eksterne konsulenter og leverandører*, som oversendes sammen med dette brevet. Dokumentene må returneres UDI i signert stand, gjerne i elektronisk form.

Vedlagt følger en liste hvor det fremgår hvor det bor barn i gruppen som er aktuell for intervjuer. Når det er klart hvilke mottak dere ønsker å besøke, ber vi om at dere tar kontakt med oss, slik at vi kan avklare med det enkelte mottak og dere kan få en kontaktperson på hvert sted.

UDI synes det er et svært interessant og aktuelt prosjekt. Om mulig, ønsker vi å bli holdt orientert om prosjektets fremdrift og kan også gi innspill til rapportutkast, dersom det er ønskelig. Vi understreker at vi på ingen måte ønsker å styre prosjektets konklusjoner, men vil kunne komme med faglige innspill.

Vi ønsker dere lykke til med prosjektet.

Med hilsen

Aleksander Åsheim
seksjonssjef

Rachel Elisabeth Eide
seniorrådgiver

Kopi : Matias Bals

Vedlegg:

- Oversikt over asylmottak
- Instruks for personvern, IKT og sikkerhet
- Taushetserklæring og Egenerklæring for eksterne konsulenter og leverandører

Dokumentet er godkjent elektronisk i Utlendingsdirektoratet og har derfor ingen signatur. Brevet sendes kun elektronisk.

Vedlegg 4: Intervjuguide (Barn)

Intervjuguide barn

Temaer:

1. Innledende informasjon (hvem er jeg, taushetsplikt, anonymisering, frivillig samtykke med avbrytelsesrett)
2. Begrunnelse for hvorfor jeg ønsker å prate med deg
3. Dagen i går
 - a. Hvem var barnet sammen med når og hva gjorde de?
 - b. Hvor utfoldet barnet seg?
 - c. Subjektiv opplevelse av de ulike elementene gjennom døgnet?
4. Tryllespørsmålet
 - a. Dagen i går uten hindringer og problemer

Introduksjon

Jeg er forsker og skal skrive en liten bok om hvordan det er å bo på asylmottak i Norge. Jeg skal snakke med mange barn og ungdommer som bor på forskjellige asylmottak. Det jeg lurer på er hvordan det er for deg å bo her og hva du synes om det. Og da må jeg snakke med deg for det er jo du som vet det best. Så er det sånn at det vi snakker om her, det kan ikke jeg fortelle videre til noen andre. Ikke hvem du er eller navnet ditt eller navnet på mottaket. Så det vi prater om vil ikke jeg kunne fortelle videre til læreren din eller de som jobber her på asylmottaket eller politiet eller noen andre. Men jeg skal jo også snakke med mange andre barn og ungdommer som bor på mottak. Når jeg har snakket med alle de jeg skal snakke med, skal jeg bruke alt det jeg har lært til å skrive om hvordan det er å være barn og ungdom på asylmottak. Du kan selv bestemme om du vil være med og hvis du får lyst til å avslutte praten før tiden er over, kan vi gjøre det. Hvis det er noen spørsmål du ikke får lyst til å svare på er det helt greit.

Begrunnelse

Jeg har lyst til å lære mer om hvordan det er for deg å bo her i Norge. Jeg trenger derfor å prate med deg om hvordan vanlige dager er og oppleves for deg. Hva du gjør og hva du synes om det. Hva som er fint og hva som er vanskelig. Hva du liker og hva du ikke liker. Det jeg lærer fra deg og andre barn/ungdommer håper jeg vi kan bruke til å gjøre det bedre på mottakene og skolene for deg og andre barn som skal komme til Norge.

Dagen i går

Nå skal jeg stille deg noen spørsmål som dreier seg om gårdsdagen og hvordan den dagen var for deg.

Morgen

- Hvordan våknet du om morgen? (noen som vekket deg, vekkerklokke, lett/vanskelig å stå opp)
- Hva er det første du gjorde da du stod opp?
- Var det noe du gledet deg til/gruet deg til?
- Hvordan spiste du frokost (med hva, hvem, hvor)?

Overgang til skole

- Hvordan kom du deg til skolen?
- Hvem var du sammen med?
- Gledet du deg til skolen da? Hva gledet du deg til og hva trodde du ikke ble hyggelig eller fint?

Skolehverdag

- Hvordan var det å komme til skolen?
- Hva slags fag hadde du?
- Hva gjorde du i timen? Hvordan reagerte de andre på det?
- Hva var spennende og hva var kjedelig?
- Er det noen klassekamerater du var mer sammen med enn andre? Hva gjorde dere da dere var sammen?
- Er det noen andre på skolen du prater med (lærer, helsesøster, rektor eller andre)?
- Friminutt
 - Hva gjorde du? Hva pratet dere om?
 - Hvem lekte du med?
 - Hvor var du?
 - Hva gjorde de andre barna og hva syntes du om det?
- Hva ville du helst ha gjort på skolen og hva kunne du ønske du slapp?

Skoleavslutning

- Hva gjorde du når skolen er ferdig?
- Gjør du vanligvis det?
- Hvis du kunne velge helt selv, hva ville du helst ha gjort?

Ettermiddag

- Hva gjorde du når skolen var ferdig og du kom tilbake til mottaket?
 - Aktiviteter?
 - På mottak eller utenom?
- Hva hadde du lyst til å gjøre?
- Hvordan synes du det var å komme tilbake til asylmottaket?
 - Hva gjorde du da?
 - Er det annerledes å være her enn på skolen?
- Hvordan spiste dere middag?
 - Med familien eller andre?
 - Hvem lagde maten? Hjalp du til?
- Har du noen faste aktiviteter du gjør i hverdagen annet enn det du gjorde i går (idrett, klubber eller foreninger)?

Kveld

- Hva gjorde du før du skulle legge deg?
- Hvem var du sammen med?
- Er det noe spesielt du tenkte på da?

Tryllespørsmålet

Helt til sist, før vi avslutter, tenkte jeg vi skulle gjøre en liten lek. Nå vil jeg at du skal tenke eller late som om alt det som er dumt eller vanskelig, alle problemer og alt som er vondt, blir borte med et trylleslag.

Kan du gjøre det? Så vil jeg at vi skal snakke litt om hvordan livet og dagen i går ville sett ut da.

- Hvis vi tenker oss tilbake til morgenen da du våknet. Hvordan ville du først merket at alt det vanskelige og alle problemene var borte? Hva ville vært annerledes og hvordan ville det vært?
- Hvordan ville skoleveien vært?
- Skoledagen?
 - Friminuttene?
- Hvordan ville asylmottaket sett ut?
- Hvordan ville du hatt det annerledes enn du har i dag?

Avslutning

- Er det noe jeg burde spurt om som jeg ikke har spurt om?
- Er det noe du ikke har fått fortelle som du vil fortelle?
- Er det noe du vil fortelle de som bestemmer i Norge om hvordan det er å leve på asylmottak?

Vedlegg 5: Intervjuguide (Foreldre)

Intervjuguide foreldre

Temaer:

1. Presentasjonen av meg selv og prosjektet
2. Egen hverdag
3. Forhold ved opphold og bosituasjon som påvirker utøvelsen av godt foreldreskap
4. Forståelse av barnets situasjon
5. Barnets informasjon om oppholdsstatus og andre familiemedlemmer

Presentasjonen av meg selv og prosjektet

Jeg er forsker og skal intervju flere barn/ungdommer og deres foreldre om hvordan de opplever tiden asylmottak. Først og fremst er jeg opptatt av hvordan dette er for barna og hva vi kan gjøre for at de skal få det bedre den tiden de er på asylmottak. Men derfor er det også viktig for meg å prate med deg som forelder, da du vet mye om barnet ditt som kan være verdifullt for meg når jeg skal skrive min rapport. Jeg vil også spørre deg om hvordan du opplever det å være forelder i en slik fase av livet som dere befinner dere i nå.

Det du forteller til meg har ikke jeg anledning til å fortelle videre til noen slik at det kan forstås at det er du som har fortalt det. Alt som blir fortalt vil anonymiseres, slik at ditt navn, navn på mottak og kommune vil holdes skjult. Jeg er bundet av en taushetsplikt som gjør at jeg ikke kan fortelle videre det du forteller til meg. Men når jeg er ferdig med å intervju alle de familiene jeg skal snakke med, vil jeg skrive en rapport som skal sammenfatte det dere har fortalt. Forhåpentligvis kan dette bidra til å legge bedre til rette for barnefamilier på mottak. Det er viktig at du vet at det du forteller til meg ikke kan påvirke asylsøknadsprosessen i noen retning, altså vil dette intervjuet ikke kunne styrke eller svekke dine sjanser for å få innvilget opphold i Norge. Jeg har ikke anledning til å fortelle hverken politi, UDI, UNE eller de ansatte på mottaket om det vi skal snakke om nå.

Har du noen spørsmål før vi begynner?

Egen hverdag

- Kan du i korte trekk beskrive en vanlig dag for deg her på mottaket? Begynn gjerne med morgenen og videre hvordan dagen forløper.
- Hvordan opplever du hverdagen din her?
- Hva trives du med?
- Hva savner du?

Forhold ved opphold og bosituasjon som påvirker utøvelsen av godt foreldreskap

Nå ønsker jeg å prate litt om hva som er viktig for deg når det gjelder forelderrollen.

- Hva tror du er viktig for barnet ditt i dag?
- Hvordan forsøker du å legge til rette for at barnet ditt har det bra her på mottaket?
 - *Økonomi*: Hvordan muliggjør familiens økonomi dette? Skaper det utfordringer? På hvilken måte?
 - *Sosialt*: Hvordan har barnet ditt det med venner? Leker de ofte? Med andre barn på mottaket eller barn som bor andre steder? Hvem søker barnet ditt seg mot?
 - *Fysiske omgivelser*: Hvordan vurderer du mottaket opp mot det vi har pratet om så langt? Hvordan legger mottaket til rette for at du kan være en god forelder? Og for at barnet ditt skal ha det bra?
- Hva kunne vært annerledes? Hvordan kunne du heller ønske at det var?

Forståelse av barnets situasjon

- Hvordan opplever du at barnet ditt har det her på asylmottaket?
- Hva trives barnet ditt med?
- Hva opplever barnet som vanskelig (og hvordan merker du det)?
- Slik du kjenner ditt barn, hva er det barnet ditt trenger for å leve et godt liv?

Barnets informasjon om oppholdsstatus og andre familiemedlemmer

Før vi avslutter vil jeg gjerne spørre deg litt om hva barnet ditt vet om oppholdsstatus og fremtiden.

- Kan du fortelle litt om hva barnet ditt vet om asylsøkerprosessen?
- Er barnet ditt informert om risikoen for uttransportering (hvorfor/hvorfor ikke)?
- Hvordan har barnet ditt reagert på denne informasjonen?

Avslutning

- Er det noe jeg ikke har spurt om, men som du gjerne vil fortelle litt om?
- Er det noe du mener bør endres ved mottaket som kan gjøre det bedre for deg og barnet ditt (evt. familien)?

Vedlegg 6: Informasjonsskriv (Asylmottak)

Kjære [*navn på mottaksansatt*].

Takk for en hyggelig prat i dag.

Vi sender deg herved litt mer informasjon om prosjektet *Oppvekst på asylmottak - En kvalitativ studie av lengeværende asylbarns opplevelse av egen hverdag*. Prosjekt skal gjennomføres av seniorforsker Nerina Weiss (Fafo) og psykologstudent Matias Bals under veiledning av førsteamanuensis Nora Sveaass (UiO).

I prosjektet vil vi kartlegge livssituasjonen for barn som bor på norske asylmottak og som har fått avslag på sine søknader om asyl. Studiens fokus vil være på barn og unges egen opplevelse av å leve uten lovlig opphold. I studien ønsker vi å snakke med barn som lever i en slik situasjon og øke forståelsen av barnas hverdag gjennom samtaler med fokus på hverdagsopplevelsen. Tilhørende temaer vil knytte seg mot familie, lek, fritid og skole.

Prosjektet har fått godkjenning av UDI for å gjennomføre slike intervjuer på asylmottak. Prosjektet er meldt til NSD (Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS) og de etiske utfordringene i prosjektet er behandlet og diskutert med NESH (den nasjonale forskningsetiske komitè for humaniora og samfunnsfag) som anbefaler gjennomføring av prosjektet. Prosjektet er også fremlagt REK (regionale komiteen for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk) som vurderte prosjektet dithen at det faller utenfor helseforskningslovens virkeområde. Som forskere er vi underlagt taushetsplikt og alle data behandles konfidensielt. Alle data fra prosjektet vil behandles aidentifisert, og det er kun forskerne som er tilknyttet prosjektet som vil ha tilgang på personidentifiserbare data før lagring.

Som vi nevnte i samtalen vår ønsker vi å komme på besøk til deres mottak for å gjennomføre samtaler med barn, deres foreldre og om mulig også noen ansatte på mottaket. Dette for å få et bredest mulig perspektiv på disse barnas hverdag. Deltakelse i prosjektet er selvfølgelig frivillig og både familiene og dere som mottak har rett til å si nei samt trekke dere underveis dersom dette skulle bli aktuelt. I den forbindelse er det viktig å understreke at barna har selvstendig rett til å vurdere deltagelse i prosjektet uavhengig av foreldrenes samtykke. Det er viktig at det formidles med tydelighet både fra vår og deres side at deltagelse i prosjektet ikke vil kunne påvirke asylsøknadsprosessen hverken i positiv eller negativ retning. Barnet må ikke oppleve det som et press om å delta og heller ikke at deltagelse vil kunne bidra i deres asylsøknadsprosess. Dette må kommuniseres både til foreldre og barn.

Siden vi er underlagt strenge etiske krav ønsker vi helst å besøke mottaket to ganger for best å kunne følge opp det første intervjuet og dermed best ivareta barna. I følge listene vi har fått fra UDI bor det [*antall*] barn mellom 8-18 år med avslag fra UNE på [*navn på asylmottak*]. Listene er anonyme og vi vet selvfølgelig ikke hvilke familier det dreier seg om.

Dersom dere godtar at vi kommer til dere, vil vi be om at vi samarbeider for å komme i kontakt med og formidle informasjon til de aktuelle familiene. Vi kan sammen finne best mulig strategi for dette, men vi har utviklet vedlagte informasjonsskriv som vi ønsker skal være utgangspunktet for denne kontakten. Vi antar at en del av barna har bodd såpass lenge i Norge at de snakker godt norsk, men det er mulighet for å bruke

tolk dersom det er nødvendig. Prosjektet avsluttes sommeren 2015. Da vil datamaterialet anonymiseres og resultatene vil bli publisert i en avlagt hovedoppgave ved psykologisk institutt, UiO. De anonymiserte dataene vil være tilgjengelig for forskere tilknyttet prosjektet. Råmaterialet vil destrueres eller makuleres.

Vedlagt finner du godkjenning fra UDI og informasjonsskriv til foreldre.

Med vennlig hilsen

Nerina og Matias

Vedlegg 7: Informasjonsskriv (Foreldre)

Informasjon til foreldre

I forbindelse med et forskningsprosjekt kalt *Oppvekst på asylmottak - en kvalitativ studie av lengeværende asylbarns opplevelse av egen hverdag*, skal jeg se nærmere på livssituasjonen til barn som har levd lenge, og som fortsatt lever, i norske asylmottak. Studiens fokus vil være på barn og unges egen opplevelse av å leve slik i Norge. I studien ønsker jeg å snakke med barn og deres foreldre om deres hverdagsliv på mottaket. Intervjuene vil handle om temaer som familieliv, lek, fritid, og skole. Intervjuet har form av en hverdagsbeskrivelse hvor barnet vil bli bedt om å beskrive en vanlig dag i sitt liv.

Eksempler på spørsmål jeg vil stille barnet ditt er:

- Hvor lenge har du bodd her på dette mottaket?
- Har du et eget rom sammen med familien din? Kan du fortelle oss litt om det?
- Kan du fortelle litt om hva du gjør om morgenen før skolen?
- Hvordan er det å gå på skolen?
- Leker du med andre barn? Leker du med barn som ikke bor på mottaket? Hvor leker dere?
- Hva gjør du når du kommer hjem fra skolen?
- Hvordan synes du det er å bo i Norge og i asylmottak?

Jeg vil også gjerne høre dine tanker som forelder på hvordan ditt barn har det på mottaket. Derfor ber jeg også om å få muligheten til en samtale med dere som foreldre før samtalen med barnet. Som foreldre vil dere da også få muligheten til å fortelle hva barnet vet om asylprosessen og dere kan fortelle meg om spesielle temaer dere ikke ønsker at jeg skal snakke med barna om. Det er viktig at dere vet at jeg ikke kan påvirke asylsaken til deg eller ditt barn. Jeg kan ikke snakke med media eller andre om deres sak. Jeg vil snakke med mange i samme situasjon som dere og samle denne informasjonen og spre kunnskap om hvordan barn har det på asylmottak i Norge. **Det vil ikke påvirke din asylsøknad om du og ditt barn velger å snakke med oss eller ikke.**

Dersom du vil snakke med meg og tillater at jeg snakker med ditt/dine barn kan du gi beskjed til [navn på mottaksansatt] som jobber på mottaket. Hun/han vil da gi beskjed til meg. Jeg får ikke vite om din identitet og vil kun få informasjon om at du ønsker å være med dersom du gir mottaket beskjed om dette. Jeg vil komme på besøk til mottaket så fort som mulig og da vil jeg gjerne snakke med deg. Når jeg er på mottaket kan du selv møte meg og stille spørsmål om du ønsker.

Som forsker er jeg underlagt taushetsplikt. Det betyr at jeg ikke kan fortelle videre det du eller ditt barn forteller meg uten først å anonymisere det. Jeg kan derfor heller ikke formidle videre det barna forteller i intervjuene, hverken til foreldre eller andre. Dersom jeg under gjennomføringen av intervjuene får informasjon fra barna som tyder på at barna trenger helsehjelp, vil dette imidlertid oppheve min taushetsplikt og jeg vil informere dere som foreldre samt helsepersonell på mottaket om de plagene barna har fortalt om. Ingen andre vil få tilgang på denne informasjonen dersom det skulle bli aktuelt.

Vi som skal arbeide med prosjektet er: Nerina Weiss (FafO) og Matias Bals (UiO), i samarbeid med Nora Sveaass (UiO). Du bestemmer selv om du vil delta i prosjektet, og dersom du under prosjektperioden vil trekke deg er dette mulig. Prosjektet avsluttes sommeren 2015. Da vil

datamaterialet anonymiseres og resultatene vil bli publisert i en hovedoppgave avlagt ved universitetet i Oslo og en Fafo-rapport. Oppgaven vil kunne bestilles fra universitetsbiblioteket.

Med vennlig hilsen,

Matias Bals (matiasbals@student.sv.uio.no)